

ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಕರಗಳು : ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯವಲೋಕನ

ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಂ ಗಂಗಾಧರಯ್ಯ

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ-590010, ದೂರವಾಣಿ 9483539123

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ (Abstract)

ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಕ್ಷೇತ್ರವು ವೇದಪೂರ್ವ ಕಾಲದಿಂದ ಮಹತ್ವದ ಶೈವಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತೀಯರು ಅದನ್ನು ಶೈವ ಶ್ರದ್ಧಾಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಪರಿಮಿತ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧರ್ಮಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನೀಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನವೊಂದರ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಶೈಲಂನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪುರಾತನ ಶಾಸನಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಇಂತಹ ಲಭ್ಯ ಆಕರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಚರ್ಚಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಸಿಕ್ಕ ಆಕರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗಿರಿ, ಶ್ರೀಪರ್ವತ, ಶ್ರೀಕೈಲಾಸ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪರ್ವತ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದಂತಕಥೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸುಮಾರು ಐದನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಅಂದರೆ ಕದಂಬರಿಂದ ವಿಜಯನಗರ ಮತ್ತು ನಂತರದ ರಾಜರವರೆಗಿನ ಆರಂಭಿಕ ಅರಸುಮನೆತನಗಳಿಂದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರ್ವತ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಹೆಸರುಗಳು ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪರ್ವತ ಎಂಬ ಪದದ ಆರಂಭಿಕ ಸಂಭವವು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ ಮೂರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಜವಂಶವಾಗಿದೆ. ಸಿಲೋನ್‌ನ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಶಾಸನಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಲಿಹಿನಿಮಲೈ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸಿದ್ಧಮಾರ್ಗಲ ಕರುಸತ್ತರಿಂದ ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬೌದ್ಧ ರಾಜ ಕಣಿತ ತಿಸ್ಸನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕ್ರಿ.ಶ.

226-244 ಸಿಲೋನ್‌ನಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಘರನಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮರವು ಭಿಕ್ಷು ಸಂಘಕ್ಕೆ ಅನುದಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಜ ಕನಿತಾ ತಿಸ್ಸನು ಮೊದಲ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ದೊರೆ ಒಂದನೆಯ ಕ್ಯಾಂಟಮಾಲಾನು ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಅಂಶವು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ದಾಖಲೆಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಶ್ರೀಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕುಲಧಮ್ಮಿಗಿರಿ ವಿಹಾರವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪರ್ವತವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ದೇಶಗಳ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರು ಈ ಬೆಟ್ಟದ ಮರಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗಾರ್ಜುನಕೊಂಡ ಶಾಸನಗಳು ಶ್ರೀಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಲವಿಹಾರದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಮೂರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಕುಲಧರ್ಮಿಗಿರಿ ಮರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬೆಟ್ಟದಿಂದಾಗಿ, ಅದರ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯು ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿ ವಿಜಯಪುರಿ ಶ್ರೀಪರ್ವತ ವಿಜಯಪುರಿ ಎಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಮತ್ತು ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಶ್ರೀಪರ್ವತಾಧಿಪತಿ ರಾಜನಾಗಿ ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜರ ಪತನದ ನಂತರ ನಗರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಕುಂಡಿನ್ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಕೈಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಸಿಂಘಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು. ಶ್ರೀಪರ್ವತಸ್ವಾಮಿ ಅಂದರೆ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಅಥವಾ ಮಹಾಸೇನ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶಜರ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ಕುಲದೇವತೆಯಾಗಿದೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶಜರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಾಗಾರ್ಜುನಕೊಂಡ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಮಹಾಸೇನಪರಿಗೃಹಿತರು ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಶ್ರೀ ಪರ್ವತಸ್ವಾಮಿಯು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೇ ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಜಯಪುರಿ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಸವಾಮಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಶಾಸನಗಳು, ಅವು ಬೌದ್ಧರಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷರ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮಹಾಸೇನ ಅಥವಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪತಿಯನ್ನು ಮಂಗಳಾದಿ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ. ಮೊದಲ ವಿಷ್ಣುಕುಂಡಿನ್ ರಾಜನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಶ್ರೀಪರ್ವತವು ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ನಂತರದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೌಸ್ತುಭ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪರ್ವತಯಾ ಪೂರ್ವಪರ - ಕ್ಷಿತಿಪತಿ - ಪರಂಪರಾಹರ - ಮಧ್ಯ - ನಿರುಪಮ - ವಿರಾಜಿತಾಯ - ಕೌಸ್ತುಭಯಮಾನ - ಯಶೋ - ಜನ್ಮನಃ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಶ್ರೀಪರ್ವತವನ್ನು ಶ್ರೀಶೈಲದೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪರ್ವತಸ್ವಾಮಿ ದೇವರು ಕರ್ನಾಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಒಲವು ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪರ್ವತವನ್ನು ವಿಷ್ಣುಕುಂಡಿನರ ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಈ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ನೈಜ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸರಿಯಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.

ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟ ಪ್ರಾಂತವು ಕಂಚಿ ಪಲ್ಲವರು, ಬಾಣರು ಮತ್ತು ಕದಂಬ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಕದಂಬ ರಾಜನಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮ ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಇಳಿಜಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೆರೆಯ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಾನೆಂದು ಹಾಗೂ ಬಾಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಲ್ಲವ ಸಾಮಂತ ಅರಸರುಗಳಿಗೆ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಾಳುಗುಂದ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪರ್ವತ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಪಲ್ಲವ-ಬಾಣ-ಕದಂಬ ಅರಸರುಗಳ ಸಂಘರ್ಷವು ಕರ್ನಾಟ, ಕಡಪ, ಅನಂತಪುರ, ಚಿತ್ತೂರು ಈ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಗುಂಡೂರು-ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲ ಎಂದು ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶೈವಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮುಕ್ಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶೋಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ಖನನಗಳು ಇನ್ನೂ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬೌದ್ಧ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳ ಹ್ಯೂಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್, ಫಾ-ಹಿಯಾನ್ ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಕ್ರಿ. ಶ ಒಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬೌದ್ಧ ತಪಸ್ವಿ ನಾಗಾರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಮಠದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗಾರ್ಜುನನ ಮಠವು ಮೂರು ಅಥವಾ ಐದು ಮಹಲನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಎಂದು ಹ್ಯೂಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹ್ಯೂಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್ ಪೊ-ಲೋ-ಮೊ-ಕಿಲಿ ಅಥವಾ ಹೆಲ್-ಫೆಂಗ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪರ್ವತವನ್ನು ಫಾ-ಹಿಯಾನ್ 'ಪರ್ವತ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಪರ್ವತ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನು ತನ್ನ ಭಷೆಯಲ್ಲಿ ಪೊ-ಲೋ-ಯುಯೆಹ್ ಎಂಬ ಅಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪರ್ವತ ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹ್ಯೂಯೆನ್-ತ್ಸಾಂಗ್ ನಂತರ ಮೂರುತಂಗಳ ನಂತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೊರಿಯಾದ ಸನ್ಯಾಸಿ ಹುಯಿ-ಚಾವೊ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ತಾರಾನಾಥ ಎಂಬುವವನು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಆಚಾರ್ಯ ನಾಗಾರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಜೀವನದ ನಂತರದ ಭಾಗವನ್ನು ಶ್ರೀಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಅದೇ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಾಗಾರ್ಜುನಕೊಂಡ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಮಹಾನ್ ಬೌದ್ಧ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಾಗಾರ್ಜುನಕೊಂಡದಲ್ಲಿ 1954-60 ನಡೆಸಿದ ಉತ್ಖನನಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬೌದ್ಧ ಮಠಗಳು, ರಚನೆಗಳು, ನಗರ ಮತ್ತು ಕೋಟೆಗಳು ಸಿಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ನಾಗಾರ್ಜುನಕೊಂಡವು ನಲ್ಲಮಲ್ಲೆಯ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಹೊರ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎರಡೂ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬೌದ್ಧ ಪಂಥದ ವಿವಿಧ ಪಂಗಡಗಳು ಕೃಷ್ಣ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾತವಾಹನರ ಪತನಾನಂತರ ಹಲವಾರು ಸಣ್ಣ ರಾಜವಂಶಗಳು ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿಯ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದವು. ಪುರಾಣಗಳು

ಆಂಧ್ರ ಭೃತ್ಯರು ಅಂದರೆ ಆಂಧ್ರ ಶಾತವಾಹನರ ಸೇವಕರು ಎಂಬ ಪದದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ರಾಜವಂಶಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಪ್ರಮುಖ ಶ್ರೀಪಾರ್ವತೀಯ ಆಂಧ್ರರು ಅಥವಾ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜಮನೆತನದ ಅರಸರು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿ ವಜ್ರಯಪುರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಶ್ರೀಪಾರ್ವತದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬೆಟ್ಟದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಾತವಾಹನರ ನಿಜವಾದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜರು. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜ ಒಂದನೆಯ ಶ್ರೀವೀರಪುರುಷದತ್ತ ಮಾತ್ರ ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀಪಾರ್ವತದ ರಾಜನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪಾರ್ವತಾಧಿಪತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಶ್ರೀಪಾರ್ವತ ವಿಜಯಪುರಿಯನ್ನು (ಶ್ರೀಪಾರ್ವತ ವಜ್ರಯಪುರಿಯು) ತಮ್ಮ ನಗರವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಆಂಶಗಳಿಗೆ ಶಾಸನದ ಪುರಾವೆಗಳಿವೆ. ಪುರಾಣ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶ್ರೀಪಾರ್ವತೀಯ ಆಂಧ್ರರು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜರು ಮತ್ತು ಅವರ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ರಾಜವಂಶಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮನ್ನು ಹಾಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಕರ್ನೂಲ್ ಪ್ರಾಂತದ ಶ್ರೀಶೈಲವು ಕ್ರಿ.ಶ ಆರನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಶೈವ ಪಂಥಗಳು ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮೂಲಕವೇ ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಅಂಶವು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಇದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸುಂದರವಾದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳು, ತೀರ್ಥಗಳು, ಸ್ಥಳಗಳು ಮತ್ತು ಕುಂಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬೆಟ್ಟವು ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಶುದ್ಧಶೈವರ ಶಿವತತ್ತ್ವದಿಂದ ನಿರಾಕಾರ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ಶೈವ ಆಚಾರ್ಯರು ಶೈವ ಆಗಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾರ್ವತ, ಶ್ರೀಶೈಲ, ಶ್ರೀಗಿರಿ, ಶ್ರೀಕೈಲಾಸ, ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಾರ್ವತ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕರೆದಿರುವ ಹೆಸರುಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಆರಂಭಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳೆರಡೂ, ಶ್ರೀಪಾರ್ವತ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಗೊಂದಲವಿಲ್ಲ. ಆಂಧ್ರದ ಇತಿಹಾಸದ ವಿವಿಧ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಶ್ರೀಶೈಲವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಮದ್ರಾಸಿನ ಮೊದಲ ಸರ್ವೇಯರ್ ಜನರಲ್ (1796-1806) ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸರ್ವೇಯರ್-ಜನರಲ್‌ರು (1817-1822) ಶ್ರೀಶೈಲದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದ ಕೀರ್ತಿ ಕರ್ನಲ್ ಮೆಕೆಂಜಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾದ ಎನುಗುಲ ವೀರಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು. ಅವರು 1830 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನಿಂದ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರಣೆಯು ಅವರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ

ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆಯು ಆಂಧ್ರ ಭಾಷೆಯ ಮೊದಲ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ. ಕರ್ನಾಟ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೃತ್ತಾಂತ ಮತ್ತು 1911 ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಟಿ.ಎಂ. ನಲ್ಲಸ್ವಾಮಿ ಪಿಳ್ಳೆ ಅವರ ಬರಣಿಗಳು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಾಗಿ ಒದಗುತ್ತವೆ. ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರವು ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಲು ಎಪಿಗ್ರಫಿಯ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದ ಅನಂತರ ಪುರಾತತ್ವ ಅಧೀಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ 1917-18 ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ದಕ್ಷಿಣ ವೃತ್ತದ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಎ.ಎಚ್. ಲಾಂಗ್‌ಹರ್ಸ್ಟ್ ಅವರ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಯು ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಕುರಿತು ಗಂಭೀರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಇನ್ನೂ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಶೈಲ ಸ್ಥಳದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ, ಭೌಗೋಳಿಕ, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ, ಶಾಸನಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಜಾನಾಂಗಿಕ, ಜಾನಪದೀಯ, ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರೀಯ, ಭಾಷಿಕ, ರೂಢಿ ಮೂಲ ಆಚರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ, ಆನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಯ ಮೂಲಕ, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ, ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ, ಜಲಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ, ಲೋಹಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿವರಗಳ ಮೂಲಕ - ಹೀಗೆ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಮತಪಂಥಗಳು ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವರ ಸೂರ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನವು ಇಂತಹ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಲಿ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಸಾಹಿತ್ಯ

1. ಸೂಕ್ತಂಕರ್, ವಿ.ಎಸ್, ಮಹಾಭಾರತ, ಅರಣ್ಯಕವರ್ವ ಭಾಗ-1, ಪೂನಾ, 1942
2. ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೋಮನಾಥ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚಾರಿತ್ರ, ತೆಲುಗು, ಚೆನ್ನಾಪುರಿ, 1974
3. ಚಾಮರಸ, ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ, ಕರ್ನಾಟಕವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ, 1963
4. ನಾರಾಯಣ ಅಯ್ಯರ್, ಸಿ.ವಿ., 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೈವಸಂನ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಆರಂಭಿಕ ಇತಿಹಾಸ' ಮದ್ರಾಸ್, 1974
5. ಎನ್.ರಾಮೇಶಂ, 'ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ದಂತಕಥೆಗಳು' ಬಾಂಬೆ, 1968
6. ಎಂ. ರಾಮರಾವ್, ಶ್ರೀಶೈಲಂ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಹೈದರಾಬಾದ್, 1967.
7. ಪಿ.ವಿ.ಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶ್ರೀಶೈಲಂ ಇದರ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಆರಾಧನೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್, 1982
8. ಆರ್. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ಶ್ರೀಶೈಲಂ, ತೆಲುಗು, ಕರ್ನಾಟ, 1963
9. ಐ.ಕೆ. ಶರ್ಮಾ, 'ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯವರ್ಷ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪರ್ವತ ವಿಜಯಪುರಿ' ಬರೋಡಾ, 1968

10. ಐ.ಕೆ. ಶರ್ಮ, ಆರಂಭಿಕ ಶೈವ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ನವದೆಹಲಿ, 1982

11. ಎಸ್. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ, ವಿಷ್ಣುಕುಂಡಿನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಮಯ, ನವದೆಹಲಿ, 1977